

Garanția prezumției de nevinovăție, conferită de art. 6 par. 2 din Convenție, în cauzele împotriva României

Cristinel Ghigheci,⁶³²
judecător,
Curtea de Apel Brașov

Rezumat: *Prezumția de nevinovăție, garantată de art. 6 paragraful 2 din Convenția europeană a drepturilor omului, este una din cele mai importante garanții speciale din materie penală. În multe dintre cauzele de pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului, formate ca urmare a plângerilor împotriva României pentru încălcarea acestui articol, au fost precizate o serie de principii cu privire la conținutul și întinderea acestui drept. Dintre acestea, poate fi menționat aici principiul potrivit căruia este interzisă atât exprimarea prematură a unor opinii din partea instanțelor cu privire la persoana acuzată de comiterea unei infracțiuni, înainte de dovedirea vinovăției acesteia potrivit legii, cât și formularea unor declarații de către alte autorități publice cu privire la anchete penale aflate în desfășurare care ar fi de natură să creeze publicului impresia vinovăției suspectului, înainte ca vinovăția să îi fi fost stabilită de autoritățile competente. Curtea a subliniat, de asemenea, importanța alegerii cuvintelor în declarațiile făcute de către oficialitățile publice, înainte ca persoana acuzată să fi fost definitiv judecată și condamnată pentru o infracțiune. Un alt principiu, foarte important în această materie, este cel potrivit căruia trebuie făcută o distincție între deciziile care reflectă sentimentul că persoana în cauză este vinovată și cele care se limitează la a descrie o stare de suspiciune; primele încalcă prezumția de nevinovăție, iar celelalte au fost de mai multe ori considerate conforme cu spiritul art. 6 din Convenție.*

Articolul detaliază aceste principii și argumentele Curții din cauzele împotriva României, în legătură cu plângerile privind prezumția de nevinovăție, fiind menționate mai întâi principiile generale rezultate din jurisprudență și apoi modul în care aceste principii au fost aplicate în cauzele împotriva României.

Abstract: *The presumption of innocence, guaranteed by art. 6 paragraph 2 from the European Convention of Human Rights, is one of the most important special guarantees in the criminal law. In many of the pending cases of the European Court of*

⁶³² E-mail profesional: cristinelghigheci@yahoo.com.

Human Rights, formed as a consequent of the complaints filed against Romania for breaching this article, a number of principles have been specified regarding the content and the coverage of this right.

Among these, we mention the principle according to which the courts must not prematurely express an opinion with regard to the person charged with having committed a criminal offence, before the proof of guilt according to the law, and other public authorities must also refrain from formulating statements with regard to pending criminal investigations which would be likely to induce the public the idea of the guilt of the suspect, before the guilt is established by the competent authorities. The Court has also underlined the importance of word choosing in the statements done by public officials, before the accused had been irrevocably judged and condemned for a crime. Another principle, very important in this domain, is the one according to which there must be a distinction between decisions reflecting the feeling that the person in question is guilty and those merely describing a state of suspicion; the first ones violate the presumption of innocence and the others have been many times considered to be consistent with the spirit of art. 6 from Convention.

The article particularizes these principles and the arguments of the Court from the cases against Romania, related to the complaints regarding the presumption of innocence, at first being mentioned the general principles resulted from jurisprudence and then the way in which these principles have been applied in the cases against Romania.

Keywords: *European Court of Human Rights, the right to a fair trial, the presumption of innocence.*

A. Principii generale.

Curtea subliniază că prezumția de nevinovăție consacrată de art. 6 paragraful 2 se numără printre elementele noțiunii de proces echitabil în materie penală, impus de paragraful 1 (*Deweert împotriva Belgiei*), și trebuie interpretată în lumina jurisprudenței Curții în materie.

Curtea a arătat că garanția instituită de art. 6 par. 2 din Convenție are ca obiectiv prevenirea subminării caracterului echitabil al unei proceduri penale prin declarații prejudiciabile făcute în cadrul acestor proceduri. Este interzisă atât exprimarea prematură a unor opinii din partea instanțelor cu privire la persoana acuzată de comiterea unei infracțiuni, înainte de dovedirea vinovăției acesteia potrivit legii (*Minelli c. Elveției*), cât și formularea unor declarații de către alte autorități publice cu privire la anchete penale aflate în desfășurare care ar fi de natură să creeze publicului impresia

vinovăției suspectului, înainte ca vinovăția să îi fi fost stabilită de autoritățile competente (*Allenet de Ribemont c. Franței; Daktaras c. Lituaniei, Samoilă și Cionca c. României*).

Curtea reiterează și că prezumția de nevinovăție este încălcată dacă, fără stabilirea legală în prealabil a vinovăției unui învinuit și, în special, fără ca acesta să fi avut ocazia să exercite drepturile apărării, o hotărâre judecătorească dată în privința sa reflectă sentimentul că el este vinovat. La fel se poate întâmpla și în lipsa unei constatări formale; este suficientă o motivație care să dea de gândit că judecătorul consideră că partea interesată este vinovată (a se vedea *Minelli*, și *McHugo împotriva Elveției*).

Curtea reamintește că trebuie făcută o distincție între deciziile care reflectă sentimentul că persoana în cauză este vinovată și cele care se limitează la a

Prezumția de nevinovăție stabilită la art. 6 par.2 din Convenție este relevantă nu numai în acțiunea penală, dar și în alte cauze în care instanțele naționale nu au trebuit să stabilească problema vinovăției.

descrie o stare de suspiciune. Primele încalcă prezumția de nevinovăție, iar celelalte au fost de mai multe ori considerate conforme cu spiritul art. 6 din Convenție (vezi, printre altele, *Leutscher împotriva Olandei*).

Prezumția de nevinovăție este atinsă de declarațiile sau actele care reflectă sentimentul că persoana este vinovată și care incită publicul a crede în vinovăția sa, sau atunci când ele prejudecă aprecierea faptelor de către judecătorul competent (*Y.B. și alții c. Turciei*, par. 50).

Niciun reprezentant al statului să nu trebuie să declare că o persoană este vinovată de o infracțiune mai înainte ca vinovăția sa să fie stabilită de o instanță. O atingere adusă prezumției de nevinovăție poate fi adusă nu numai de un judecător sau de o instanță, ci și de alte autorități publice, inclusiv poliției sau procurorii, mai ales atunci când aceștia din urmă îndeplinesc funcții cvasi-judiciare și controlează derularea anchetei. Ea este atinsă de declarațiile sau acțiunile care reflectă sentimentul că persoana este vinovată și care incită publicul să creadă în vinovăția sa sau care prejudiciază aprecierea faptelor din partea judecătorului competent.

Cu toate acestea, problema de a ști dacă declarația unui agent public reprezintă o încălcare a principiului prezumției de nevinovăție trebuie soluționată în contextul circumstanțelor specifice în care a fost formulată

declarația în litigiu (*Adolf c. Austriei*, par. 36-41).

Este suficientă, chiar și în absența unei constatări formale, existența aparenței că instanța ori oficialul îl privește pe acuzat ca fiind vinovat (*Minelli c. Elveției*, par. 27, 30 și 37; *Allenet de Ribemont c. Franței*, par. 35-36; *Matijašević c. Serbiei*, par. 45). Curtea amintește că ceea ce contează în înțelesul art. 6 alin. 2 din Convenție este sensul real al declarațiilor respective și nu forma lor textuală.

Există o distincție esențială între afirmația că o persoană este suspectată a fi comis o infracțiune și o declarație clară, făcută înainte ca persoana să fi fost definitiv condamnată, în sensul că a comis acea infracțiune. Curtea a subliniat constant importanța alegerii cuvintelor în declarațiile făcute de către oficialitățile publice, înainte ca persoana acuzată să fi fost definitiv judecată și condamnată pentru o infracțiune (*Wojciechowski c. Poloniei*, par. 54, *Khuzhin și alții c. Rusiei*).

Curtea a subliniat că art. 6 par. 2 din Convenție nu împiedică autoritățile să informeze publicul cu privire la stadiul anchetelor, însă acestea trebuie să procedeze cu discreție și circumspecție, asigurând astfel respectarea prezumției de nevinovăție (*Allenet de Ribemont*). De asemenea, Curtea a reamintit că libertatea de exprimare și de comunicare presupune și dreptul de a menționa procedurile judiciare și, prin urmare, posibilitatea ca autoritățile să facă publice elemente obiective de procedură. Totuși, aceste probe trebuie să fie prezentate fără subiectivitate sau fără antepunerea vinovăției (*Allenet de Ribemont*, par. 38 și *Y.B. și alții c. Turciei*, par. 48).

În același timp, dacă autoritățile naționale nu sunt responsabile de actele presei, Curtea a subliniat importanța alegerii cuvintelor de către agenții statului și, totodată, de către autoritățile judiciare care controlează derularea anchetei.

De asemenea, o campanie de presă virulentă este în anumite cazuri susceptibilă de a dăuna echității procesului, influențând opinia publică și, prin aceasta, jurații chemați să se pronunțe asupra culpabilității unui acuzat (*Akay c. Turciei*, decizia din 19 februarie 2002, nr. 34501/97).

Curtea a reiterat că art. 6 par. 2 reglementează procedurile penale în integralitate, indiferent de rezultatul urmăririi penale, iar nu numai examinarea temeiniciei acuzării (*Minelli c. Elveției*, par. 30).

Curtea a reamintit că noțiunea de „învinuire” (acuzatie în materie penală) de la art. 6 este una autonomă. Conform jurisprudenței consacrate, există trei criterii care trebuie luate în considerare atunci când se stabilește dacă o persoană a fost „învinuită de săvârșirea unei infracțiuni” în sensul art. 6, și anume clasificarea procedurii conform dreptului național, caracterul esențial al acesteia, precum și tipul și gravitatea sancțiunii pe care reclamantul o poate primi (*Phillips c. Regatului Unit*, par. 31 și *A.P., M.P. și T.P. c. Elveției*, par. 39).

Curtea reiterează că prezumția de nevinovăție stabilită la art. 6 § 2 este relevantă nu numai în acțiunea penală, dar și în alte cauze în care instanțele naționale nu au trebuit să stabilească problema vinovăției, scopul său esențial fiind să prevină orice autoritate națională să reflecte opinia că reclamantul este vinovat înainte ca acesta să fie găsit vinovat conform legii (*Allenet de Ribemont împotriva Franței*, pct. 35-36).

Sfera de aplicare a art. 6 par. 2 nu este limitată la procese penale care sunt pendinte (*Allenet de Ribemont c. Franței*, par. 35). În unele cazuri, Curtea a constatat că dispoziția respectivă este aplicabilă hotărârilor judecătorești pronunțate în urma încetării procesului (*Minelli c. Elveției și Lutz, Englert și Nölkenbockhoff c. Germaniei*) ori ca

urmare a achitării (*Sekanina c. Austriei, Rushiti c. Austriei și Lamanna c. Austriei*). Hotărârile respective priveau procese legate de chestiuni precum obligația inculpatului de a suporta cheltuielile de judecată, o cerere de rambursare a cheltuielilor obligatorii ale acestuia (sau ale moștenitorilor săi) sau despăgubirea pentru arestarea preventivă, chestiuni în privința cărora s-a constatat că reprezentau o consecință a procesului penal și că totodată erau inerente acestuia.

Curtea a considerat că, deși achitarea de răspundere penală trebuie menținută în cadrul acțiunii în despăgubire, aceasta nu ar trebui să împiedice stabilirea răspunderii civile pentru plata unei despăgubiri ca urmare a aceluiași fapt în baza unei sarcini a probei mai puțin restrictive (*mutatis mutandis, X. c. Austriei și M.C. c. Regatului Unit*).

Curtea a stabilit în cauza *Didu c. României* că decizia de casare a instanței de recurs care a examinat în ultimă instanță hotărârile de achitare pronunțate de instanțele inferioare și constatarea vinovăției persoanei în cauză pentru prima dată în recurs, urmată de încetarea procesului penal ca urmare a împlinirii termenului de prescripție a răspunderii penale, încălcau art. 6 par. 2 din convenție, în măsura în care dreptul la apărare nu a fost respectat în procedura derulată în fața sa, fiind prima instanță care l-a găsit pe reclamant vinovat. De asemenea, în cauza *Giosakis c. Greciei nr. 3* Curtea a concluzionat că încalcă art. 6 par. 2 din Convenție casarea de către Curtea de Casație a hotărârii de achitare pronunțată de curtea de apel și pronunțarea soluției de încetare a procesului penal ca urmare a împlinirii termenului de prescripție, cu toate că instanța de ultim grad nu a examinat deloc vinovăția celui în cauză. A reieșit din speța citată că apare o problemă în ceea ce privește art. 6 par. 2 din Convenție, deoarece instanța

care dispune încetarea procesului penal ca urmare a intervenirii prescripției casează simultan hotărârile de achitare pronunțate de instanțele inferioare și, mai mult, se pronunță pentru prima dată asupra vinovăției celui în cauză, fără să fie respectat dreptul la apărare în procedura dedusă judecătii în fața sa.

B. Aplicarea principiilor generale în cauzele împotriva României.

Suspendarea din funcție pe durata procesului penal. În cauza *Țehanciuc c. României*, în ceea ce privește faptele aflate la originea cauzei, Curtea notează că imediat ce reclamantul a fost trimis în judecată în decembrie 2003, a fost automat suspendat din funcție în temeiul unei decizii a angajatorului său, Autoritatea Națională a Vămilelor (a se vedea pct. 4 supra). Prin urmare, Curtea trebuie să aprecieze dacă decizia administrativă luată de autoritatea publică implica în vreun fel vinovăția reclamantului sau exprimă vreo îndoială cu privire nevinovăția acestuia, mergând atât de departe până la depășirea limitelor stabilite la art. 6 § 2 (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Y c. Norvegiei și Allenet de Ribemont c. Franței*).

Curtea notează că autoritatea publică nu a pretins că reclamantul a comis vreun act ilegal și nimic din decizia sa nu indica vreo apreciere sau antepronunțare a vinovăției reclamantului cu privire la acuzațiile penale aduse împotriva acestuia (a se vedea *Dubos c. Franței*). Într-adevăr, suspendarea sa era obligatorie și automată conform art. 79 din Legea nr. 188/1999. Mai mult, nimic din această lege nu arată că scopul măsurii atacate de suspendare este punitiv, ci mai degrabă de precauție și provizoriu (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Escoubet c. Belgiei*), în măsura în care privește apărarea interesului public prin suspendarea din funcție a unei persoane acuzată de comiterea unei infracțiuni de

serviciu, și astfel de prevenire a altor posibile acte similare sau consecințe ale unor asemenea acte. Acest scop preventiv a fost prevăzut și de Curtea Constituțională a României, în Decizia din 27 mai 2004, în care a hotărât că dispozițiile ce permit suspendarea din funcție în cazul polițiștilor trimiși în judecată în fața instanțelor penale nu erau neconstituționale, în măsura în care măsura de suspendare nu încălca prezumția de nevinovăție.

În ceea ce privește argumentul reclamantului conform căruia susținerea măsurii de suspendare pentru o perioadă de timp prelungită încălcă *per se* prezumția de nevinovăție, Curtea este de acord că, chiar și în absența unui scop punitiv, trebuie evaluat impactul acestei măsuri asupra drepturilor individuale apărute la art. 6 par. 2 din convenție. În mod special, trebuie să se țină seama de garanțiile, dacă există, prevăzute de lege în acest sens. În această privință, Curtea notează că dispozițiile relevante din Statutul funcționarilor publici prevăd că, la terminarea procesului, persoana este repusă în funcție dacă nu este găsit/ă vinovată, cu plata retroactivă a salariului în cazul achitării. Mai mult, Curtea consideră că, indiferent de problemele ce pot apărea dacă o măsură de precauție se extinde pe o perioadă lungă de timp (a se vedea *Escoubet*, citată anterior, pct. 38), în cazul reclamantului, durata procesului și, prin urmare, a suspendării a fost influențată și de propria conduită a reclamantului, care s-a folosit de toate căile de atac disponibile, formulând apel și apoi recurs. Măsura atacată a fost astfel menținută până ce hotărârile pronunțate în prima instanță și în apel au fost susținute de hotărârea definitivă din 9 noiembrie 2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Prin urmare, în lumina considerațiilor precedente, Curtea consideră că această cerere a reclamantului privind încălcarea dreptului său la prezumția la

nevinovăție din cauza suspendării din funcția sa publică este în mod vădit nefondată și trebuie respinsă în conformitate cu art. 35 par. 3 lit. a) și par. 4 din Convenție.

Înscrierea acuzațiilor în cazierul judiciar. În cauza *Petre c. României* reclamantii au susținut și încălcarea art. 6 par. 2 din Convenție, considerând că prezumția de nevinovăție a fost încălcată în cazul lor, având în vedere înscrierea acuzațiilor aduse lor în cazierul judiciar. Curtea a subliniat că înscrierea unei acuzații în cazierul judiciar nu are legătură cu fondul acuzației în chestiune, ci indică doar că o procedură judiciară este în curs împotriva persoanei în cauză

În măsura în care aceste înscrieri sunt susceptibile să ridice o problemă în baza art. 8 din Convenție, Curtea a amintit că unele neplăceri în derularea normală a vieții private sunt inerente în timpul urmăririi penale în desfășurare. Totuși, acest aspect trebuie luat în considerare în examinarea încălcării art. 6 alin. 1 din Convenție și, dacă este cazul, în estimarea prejudiciilor morale suferite de către persoanele în cauză.

Curtea a observat că reclamantii nu au făcut dovada vreunei incidente oarecare asupra vieții lor private sau profesionale ca urmare a înscrierii în cazier a procedurilor penale în curs. Mai mult, aceste înscrieri provizorii nu implică *ex lege* interdicții personale sau profesionale de natură să influențeze posibilitatea reclamantilor de a dezvolta relații cu lumea exterioară.

Curtea a estimat, de asemenea, că înscrierile litigioase nu pot fi asimilate situației incriminate în cauza *Rotaru împotriva României*, în care autoritățile române strânseseră și păstraseră timp de mai mult de 50 de ani informații despre viața reclamantului, în particular despre studiile sale, despre activitățile sale politice și despre cazierul său judiciar. Prin urmare, acest capăt de cerere a fost respins ca vădit nefondat.

Motivarea hotărârilor judecătorești. În cauza *Gonța c. României* Curtea a constatat că în motivarea deciziei din 30 iunie 2004, Curtea de Apel București nu a statuat că reclamantul a comis infracțiunile de care era acuzat, dar s-a referit, în general, la natura infracțiunilor săvârșite, fără a menționa autorii lor. Mai mult, Curtea a notat că, la 7 iunie 2006, aceeași instanță națională a menținut sentința primei instanțe din 4 octombrie 2005, prin care reclamantul era achitat. Curtea a considerat că aceste două hotărâri de achitare nu au indicat vreo părținare în ce privește judecătorii care au examinat fondul cauzei. Prin urmare, față de cele reținute, Curtea a apreciat că plângerea reclamantului nu dezvăluie nicio aparență a vreunei încălcări a Convenției, astfel că a fost respinsă, ca nefondată, în temeiul art. 35 par. 3 și 4 din Convenție.

Constatarea prescripției răspunderii penale. În cauza *Didu c. României* reclamantul s-a plâns de faptul că vinovăția sa a fost stabilită de Curtea de Apel Pitești pe baza unor probe ce nu figurau în dosar și care se întemeiau pe o greșită interpretare a declarațiilor martorilor luate de instanțele inferioare, declarații în baza cărora el a fost mai înainte achitat.

În speță, Curtea constată că după ce a casat hotărârile instanțelor inferioare, instanța de recurs a procedat la o nouă analiză a probelor ce stăteau la baza acuzației, fără a audia încă o dată martorii și fără a îl interoga pe reclamant. Aspectele pe care curtea a trebuit să le analizeze pentru a se pronunța asupra recursului se refereau la vinovăția reclamantului și aveau, așadar, un caracter esențialmente factic: era vorba, într-adevăr, să aprecieze dacă reclamantul a comis infracțiunile de fals și uz de fals și dacă l-a agresat pe P.M.

Făcând trimitere la probele ce fuseseră administrate mai înainte și în

temeiul cărora reclamantul fusese achitat, instanța a statuat în ceea ce privește infracțiunile de fals și uz de fals “că rezulta în mod sigur” din probele deja administrate că nu avusese loc o vânzare la licitație. În ceea ce privește capătul de acuzare referitor la lovire și vătămare, Curtea a apreciat că tot din probele administrate rezulta că reclamantul comisese infracțiunea respectivă. În continuare, ea a încheiat procedura prin aplicarea regulilor de prescripție a răspunderii penale.

În viziunea Curții, această motivare ar putea da impresia că reclamantul a comis infracțiunile pentru care a fost trimis în judecată (*Adolf c. Austriei*). Rezultă că, prin închiderea procedurii, Curtea de Apel a pus sub semnul întrebării nevinovăția reclamantului, pronunțându-se asupra vinovăției sale în virtutea Codului penal.

Mai mult chiar, făcând acest lucru, Curtea de Apel a dispus ca reclamantul să plătească cheltuielile de judecată în temeiul art. 192 alin. 2 din vechiul C.pr.pen., conform căruia cheltuielile ar trebui suportate de partea al cărei recurs a fost respins. În opinia Curții, cele două aspecte ale hotărârii se dovedesc a fi nedisociabile.

Într-adevăr, dacă reclamantul ar fi fost achitat, el nu ar fi putut fi obligat să plătească cheltuielile de judecată decât în cazul în care ar fi fost obligat să repare prejudiciul [art. 192 alin. 1 pct. 1 lit. c) din vechiul C.pr.pen.].

Pe de altă parte, constatarea vinovăției reclamantului ar fi putut juca un rol decisiv în cazul unei acțiuni civile în despăgubire a părții lezate, greșeala constatată în penal având autoritate de lucru judecat în fața instanței civile. Prin urmare, a avut loc încălcarea art. 6 paragraful 2 din Convenție.

În cauza *Constantin Florea c. României* Curtea a constatat că judecătoria a analizat cauza în fapt și în drept și a studiat în ansamblul ei problema

vinovăției în cadrul laturii penale și a răspunderii civile a reclamantului. În baza probelor administrate în prealabil în cadrul unei proceduri contradictorii și cu respectarea dreptului la apărare, judecătoria a apreciat că reclamantul a săvârșit infracțiunile de care era acuzat, constatând prescripția răspunderii penale. Guvernul a precizat că este vorba de o constatare formală a vinovăției, dar a considerat că nu era incompatibilă cu respectarea prezumției de vinovăție întrucât a fost stabilită în urma unei proceduri echitabile.

Reclamantul nu a contestat modul în care procesul a avut loc în fața judecătoriei, dar s-a plâns de faptul că această instanță i-a examinat și constatat vinovăția în ciuda împlinirii termenului de prescripție.

Curtea a observat că judecătoria a examinat mai întâi elementele constitutive ale infracțiunilor, pentru a examina apoi prescripția și răspunderea civilă delictuală.

Desigur, procesul penal împotriva reclamantului încetând ca urmare a împlinirii termenului de prescripție, examinarea acestei excepții preliminare ar fi putut face inutilă analiza vinovăției reclamantului. Cu toate acestea, Curtea a reamintit că, în principiu, este datoria instanțelor interne să vegheze asupra bunei derulări a propriilor proceduri, dreptul la un proces echitabil neimpunând examinarea motivelor într-o anumită ordine (decizia *Cortina de Alcocer și de Alcocer Torra c. Spaniei*, nr. 33912/08).

Curtea a reținut că vinovăția reclamantului a fost stabilită în cadrul unei proceduri a cărei echitate nu a fost considerată contrară Convenției și în care nu s-a evidențiat nicio încălcare a dreptului la apărare. În ceea ce privește latura civilă a cauzei, Curtea a constatat că judecătoria a soluționat acțiunea civilă și l-a obligat pe reclamant la plata de despăgubiri civile după ce a stabilit că au

fost întrunite elementele constitutive ale răspunderii civile delictuale. Curtea a considerat că instanța a motivat suficient această soluție, care nu poate fi considerată arbitrară. În concluzie, nu a fost încălcat art. 6 par. 2 din Convenție.

Obligarea la plata despăgubirilor civile.

În cauza *Diacenco c. României* reclamantul a invocat aspectul potrivit căruia hotărârea Curții de Apel Suceava i-a încălcat dreptul la prezumția de nevinovăție, punându-l într-o poziție semnificativ dezavantajoasă din punct de vedere atât financiar, cât și moral.

În consecință, Curtea a examinat dacă acțiunea în despăgubire din prezenta cauză a dus la apariția unei „acuzării în materie penală” împotriva reclamantului și, în eventualitatea că nu acesta a fost cazul, dacă acțiunea în despăgubire a avut totuși legătură cu procesul penal de așa natură încât să intre sub incidența art. 6 par. 2.

Revenind la primul dintre criteriile sus-menționate, clasificarea procedurii conform dreptului național, Curtea a observat că reclamantul a rămas „inculpat”, din punct de vedere formal, până când achitarea a dobândit forță juridică obligatorie. Cu toate acestea, aici este vorba numai despre învinuirea inițială de care reclamantul a fost achitat; aceasta nu are nicio relevanță pentru cererea de despăgubire. Curtea a observat că această din urmă cerere avea temeiul legal în principiile generale ale legislației naționale privind răspunderea civilă delictuală, aplicabile în cazul vătămărilor corporale. Conform principiilor sus-menționate, răspunderea penală nu constituie o precondiție pentru răspunderea față de plata unei despăgubiri. Chiar și în situația în care, precum în prezenta cauză, victima a ales să exercite o acțiune în despăgubire în cadrul procesului penal, acțiunea respectivă ar fi considerată tot „civilă”. Acest fapt rezultă și din hotărârile

pronunțate de instanțele naționale în cauza reclamantului, care au definit cererea respectivă ca fiind „civilă”. Astfel, Curtea a constatat că acțiunea în despăgubire în litigiu nu a fost considerată o „învinuire” (acuzăție în materie penală inițială) conform dreptului național relevant.

Referitor la al doilea și al treilea criteriu, caracterul procedurii și tipul și gravitatea „sanctiunii” (și anume, în prezenta cauză, stabilirea unei despăgubiri cu titlu prezumtiv punitiv), Curtea a notat că, deși condițiile pentru răspunderea civilă s-ar putea suprapune în anumite privințe, în funcție de împrejurări, cu cele ale răspunderii penale, cererea civilă urma să fie totuși soluționată în baza principiilor aplicabile dreptului civil în materia răspunderii civile delictuale. Soluția pronunțată în procesul penal nu a fost decisivă pentru acțiunea în despăgubire. Victima avea dreptul să ceară despăgubirea indiferent dacă pârâțul era condamnat sau, precum în prezenta cauză, era achitat, iar chestiunea despăgubirii urma să facă obiectul unei aprecieri juridice diferite, în baza unor criterii și standarde probatorii care diferă în câteva privințe importante față de cele aplicabile răspunderii penale.

În opinia Curții, faptul că un act care poate da naștere unei acțiuni civile în despăgubire în temeiul legislației privind răspunderea civilă delictuală este vizat și de elementele constitutive obiective ale unei infracțiuni nu poate oferi, indiferent de gravitatea acesteia, un temei suficient pentru a considera persoana prezumtiv responsabilă de actul respectiv în contextul unei cauze în materia răspunderii civile delictuale ca fiind „învinuită de săvârșirea unei infracțiuni”. O asemenea încadrare nu este justificată nici de faptul că probele din procesul penal au fost folosite pentru a stabili efectele actului respectiv în materie de drept civil. Altminteri, art. 6 par. 2 ar

conferi achitării din procesul penal efectul indezirabil de a preîntâmpina posibilitățile victimei de a solicita despăgubiri în temeiul legislației privind răspunderea civilă delictuală, constituind astfel o limitare arbitrară și disproporționată a dreptului său de a avea acces la o instanță de judecată în temeiul art. 6 par. 1 din Convenție. De asemenea, ar exista posibilitatea ca un pârât care a fost anterior achitat, considerat responsabil conform sarcinii probei în dreptul civil, să beneficieze de avantajul necuvenit de a evita orice răspundere pentru acțiunile sale. O interpretare atât de extensivă nu ar fi susținută nici de redactarea art. 6 par. 2, nici de vreun temei comun al sistemelor juridice naționale din comunitatea CEDO. Din contră, într-un număr considerabil de state contractante, achitarea nu împiedică stabilirea răspunderii civile în raport cu aceleași fapte (*Y. c. Norvegiei*, par. 41).

Prin urmare, Curtea a considerat că, deși achitarea de răspundere penală trebuie menținută în cadrul acțiunii în despăgubire, aceasta nu ar trebui să împiedice stabilirea răspunderii civile pentru plata unei despăgubiri ca urmare a acelorași fapte în baza unei sarcini a probei mai puțin restrictive (*mutatis mutandis*, *X. c. Austriei și M.C. c. Regatului Unit*).

Cu toate acestea, dacă hotărârea națională privind despăgubirea include o declarație care impută răspunderea penală pârâtului, se ridică o problemă care intră sub incidența art. 6 par. 2 din Convenție (*Y. c. Norvegiei*, par. 42).

Prin urmare, Curtea a statuat că va examina dacă instanțele naționale au acționat în așa fel sau au folosit în motivările lor un limbaj de natură să creeze o legătură evidentă între cauza penală și acțiunea în despăgubire care i-a urmat și să justifice extinderea sferei de aplicare a art. 6 par. 2 în legătură cu aceasta din urmă.

Potrivit Curții Europene, Curtea de Apel Suceava și-a încheiat hotărârea cu

următoarea constatare: „Pentru motivele sus-menționate, [instanța] consideră că reclamantul este vinovat de săvârșirea infracțiunii de care a fost învinuit în mod corect și trimis în judecată, faptul că instanțele [inferioare] l-au achitat în baza prevederilor art. 47 C.pr.pen. (care este inaplicabil) nu prezintă relevanță pentru latura civilă.”

Hotărârea a rămas definitivă, a fost pronunțată în absența reclamantului și nu putea fi atacată cu recurs. Deși dispozitivul hotărârii confirma hotărârile instanțelor inferioare de achitare a reclamantului sub aspectul laturii penale a procesului, Curtea a reamintit că motivarea unei hotărâri are același efect obligatoriu ca și dispozitivul dacă, precum în prezenta cauză, aceasta constituie baza ei fundamentală (*Perez c. Franței*, par. 25). În consecință, dispozitivul hotărârii nu a corectat problema, care, în opinia Curții, a persistat astfel.

Potrivit Curții, curtea de apel a luat act de faptul că reclamantul fusese achitat de învinuirea adusă de către instanțele inferioare și că aceasta a menținut hotărârile instanțelor respective. Cu toate acestea, în dorința de a apăra interesele legitime ale presupusei victime, curtea de apel l-a declarat expres pe reclamant „vinovat de săvârșirea infracțiunii de care în mod corect fusese învinuit”. În consecință, Curtea a considerat că limbajul folosit de Curtea de Apel Suceava a depășit limitele instanței civile, punând astfel la îndoială corectitudinea achitării.

În consecință, a existat o legătură suficientă cu procesul penal, ceea ce este incompatibil cu prezumția de nevinovăție.

În lumina tuturor considerentelor precedente, Curtea a constatat că art. 6 par. 2 din Convenție era aplicabil procesului privind acțiunea în despăgubire. În consecință, Curtea a respins excepția preliminară a Guvernului și a concluzionat că a fost încălcat art. 6 par. 2 din Convenție.

Ținând seama de constatarea sa în legătură cu cererea reclamantului în temeiul art. 6 par. 2 din convenție, Curtea a considerat că a examinat restul problemei juridice invocate în prezenta cerere. Prin urmare, nu a considerat necesar să pronunțe o altă hotărâre cu privire la celelalte pretense încălcări ale art. 6 și 7 din Convenție (*mutatis mutandis*, *Uzun c. Turciei*, par. 64; *Amanalachioai c. României*, par. 63; *Fikret Çetin c. Turciei*, par. 44; și *Efendioğlu c. Turciei*, par. 35).

Afirmații ale unor reprezentanți ai organelor judiciare. În cauza *Samoilă și Cionca c. României* s-a subliniat că, informând ziariștii asupra motivelor arestării preventive a reclamantilor, procurorul I.M. a afirmat că au încercat să influențeze și au amenințat niște martori. În plus, I.M. a declarat că el însuși a făcut presiuni asupra unui martor ca să denunțe reclamantii. Or, Curtea constată că incitarea la mărturie mincinoasă era unul din motivele arestării, ce figura de asemenea printre capetele de acuzare pentru care reclamantii au fost trimiși în fața instanțelor.

Curtea constată că declarațiile incriminate au fost pronunțate într-un context independent de procesul penal în sine, și anume în cursul unui interviu difuzat la jurnalul televizat.

Subliniind încă o dată importanța alegerii termenilor folosiți de agenții statului, Curtea concluzionează că cuvintele procurorului I.M. indicau clar că reclamantii se făcuseră vinovați de instigare la mărturie mincinoasă, încurajau publicul să creadă în vinovăția lor, prejudiciind aprecierea faptelor de către judecătorii competenți.

În ceea ce privește declarația comandantului poliției, Curtea observă că a făcut obiectul unei controverse între părți. Curtea constată totuși că autorul său pretins nu a revenit public asupra declarației sale și nu a cerut publicarea unei dezmințiri. Aceste elemente conduc

Curtea la presupunerea că cuvintele în litigiu au fost cu adevărat rostite.

Curtea nu poate fi de acord cu Guvernul atunci când susține că aceste cuvinte nu făceau referire decât la greșelile profesionale ale reclamantilor. În această privință, ea amintește că ceea ce contează în înțelesul art. 6 alin. 2 din Convenție este sensul real al declarațiilor respective și nu forma lor textuală. În cazul în speță, deși comandantul poliției a vorbit de "greșeli", fără a preciza natura acestora, acestea nu puteau viza decât acțiunile calificate de Parchet drept fapte de corupție pentru care reclamantii au fost trimiși în fața Curții de Apel. Or, trebuie constatat că comandantul poliției a indicat reclamantii, fără niciun fel de rezervă, ca fiind vinovați de aceste.

În fine, în privința prezentării reclamantilor în fața Curții de Apel în costumul locului de detenție, Curtea relevă că, contrar afirmațiilor Guvernului, din refuz reiese clar că președintele Curții de Apel a argumentat în fața reclamantilor, la 27 octombrie 2003, că aceștia din urmă au fost prezentați în fața acestei instanțe în costumul locului de detenție specific persoanelor condamnate. Or, Curtea constată că această practică era contrară dispozițiilor Legii nr. 23/1969 și deciziei nr. 348/1994 a Curții Constituționale. Nedemonstrând că reclamantii nu aveau haine adecvate, Curtea consideră că această practică era lipsită de orice justificare și că putea întări în rândul opiniei publice impresia de vinovăție a reclamantilor. Curtea constată încălcarea art. 6 par. 2 din Convenție

În cauza *Păvălache c. României*, referitor la afirmațiile unor oameni politici, Curtea a fost de acord că acestea trebuie privite în contextul luptei împotriva corupției, un subiect de preocupare pentru întreaga societate românească. În ce privește articolele de presă furnizate de reclamant, Curtea a considerat că ele sunt de natură politică și că nu prejudică

aprecierea faptelor de către judecătorul competent (*Viorel Burzo c. României*, par. 164).

În speță, Curtea a notat că, informând jurnaliștii de arestarea preventivă a reclamantului, procurorul H.M. a afirmat că toate dovezile converg spre stabilirea cu certitudine a vinovăției reclamantului și că o condamnare a acestuia este inevitabilă, de vreme ce „nimic și nimeni nu mai poate să-l salveze de responsabilitatea penală”.

Curtea a mai notat că aceste informații au fost aduse la cunoștința presei într-un context independent de desfășurarea procedurii penale sau de existența unei hotărâri motivate. Ținând cont de conținutul și de contextul acestor afirmații, Curtea a concluzionat că ele indică în mod clar că reclamantul s-a făcut vinovat de corupție, încurajând publicul să creadă în vinovăția sa și prejudecând aprecierea faptelor de către instanța competentă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Samoilă și Cionca c. României*, par. 95).

Drept urmare, Curtea a considerat că declarațiile făcute de procurorul H.M. au adus atingere prezumției de nevinovăție a reclamantului.

În cauza *G.C.P. c. României* Curtea a constatat că declarațiile care interesează au fost făcute de procurorul de caz, Ministrul de Interne și Procurorul General, într-un context separat de ancheta penală.

Curtea a reținut că reclamantul era un important om de afaceri în România, iar activitățile desfășurate de acesta erau de interes general. De asemenea, Curtea a făcut referire la gravitatea actelor de a căror comitere era acesta bănuit și a menționat că era justificată informarea publicului cu privire la orice tip de investigație penală în legătură cu activitatea reclamantului. Cu toate acestea, Curtea a reținut că circumstanțele menționate nu pot justifica o lipsă de precauție în alegerea cuvintelor folosite de repre-

zentanții autorităților publice atunci când au făcut declarații cu privire la reclamant. Declarațiile respective au fost făcute atunci când ancheta penală era la început, fiind importantă o anumită rezervă în afirmații publice în această fază incipientă, alegațiile respective putând fi interpretate ca evidențiind vinovăția reclamantului în opinia autorităților statului.

Curtea a observat, în mod special, declarațiile din 19 februarie, 2 și 3 iulie 1997 făcute de D.I.C. și G.D., care se refereau la numele reclamantului și exprimau, fără rezerve, opinia că reclamantul a comis ilegalitățile pentru care era anchetat. În declarația din 19 decembrie 1997, S.M., Procurorul General al României, și-a exprimat părerea că „sunt 99% șanse ca reclamantul să fie trimis în judecată” și că reclamantul „a făcut mult mai multe”. Referirile la vinovăția reclamantului cu privire la comiterea unor infracțiuni sau acte ilegale au fost considerate de Curte ca simple afirmații care doreau să sublinieze că erau suficiente probe pentru trimiterea în judecată și deci și pentru declanșarea anchetei penale.

Curtea a constatat că declarațiile din 19 februarie, 2 și 3 iulie 1997 apărute în presă au fost făcute de D.I.C. și G.D. în calitate oficială de procuror și, respectiv, ministru de interne și, deci, nu pot fi considerate ca făcând parte dintr-o dezbateră politică, în care este admisă o anumită doză de exagerare și folosirea unor judecăți de valoare cu privire la rivalii politici.

Dimpotrivă, Curtea a considerat că, în calitate lor oficială, aceștia ar fi trebuit să adopte o conduită rezervată și să își aleagă cu grijă cuvintele atunci când au formulat declarații cu privire la ancheta penală care s-a finalizat cu trimiterea în judecată a reclamantului, având în vedere că aceste declarații au conținut expresii neechivoce în sensul că reclamantul a

comis anumite infracțiuni și au încurajat publicul să-l considere pe reclamant ca vinovat înainte ca el să fi fost condamnat pentru infracțiunile pentru care a fost trimis în judecată. Curtea a concluzionat că nu i-a fost respectată reclamantului prezumpția de nevinovăție, fiind încălcat art. 6 par. 2 din Convenție.

În cauza *Vitan c. României* procurorul desemnat să efectueze urmărirea penală împotriva reclamantului a afirmat, la data de 19 decembrie 2000, cu prilejul unei conferințe de presă, că reclamantul era vinovat de trafic de influență, în condițiile în care vinovăția sa nu a fost stabilită legal decât la data de 15 mai 2002, data hotărârii definitive în cauză. De asemenea acesta nu s-a exprimat nuanțat și nici nu a avut grijă să-și plaseze afirmațiile în contextul procedurii în curs împotriva reclamantului.

În aceste împrejurări, Curtea a considerat că această declarație făcută de procuror a putut fi percepută drept o declarație oficială în sensul că reclamantul era vinovat în condițiile în care vinovăția sa nu fusese încă stabilită legal, potrivit jurisprudenței citată anterior. Curtea constată încălcarea art. 6 par. 2 din Convenție

Tot în această cauză reclamantul a mai considerat că prezumpția de nevinovăție a fost încălcată prin declarațiile judecătorilor și procurorilor în timpul ședințelor precum și prin trecerea sa în rezervă din oficiu la 18 ianuarie 2001. Curtea a constatat că din dosar nu reiese nicio atingere adusă principiului prezumpției de nevinovăție datorită declarațiilor făcute în timpul procesului, ținând cont în special de faptul că aceste declarații nu au fost făcute într-un context independent de procedura penală, ca de pildă o conferință de presă, care cerea mai multă prudență din partea autorităților. Curtea a constatat apoi că trecerea reclamantului în rezervă, la data de 18 ianuarie 2001, a respectat legea în materie, care face

referire la cadrele militare împotriva cărora a început urmărirea penală, fără a presupune dinainte vinovăția acestora. Nici această lege, nici aplicarea sa în speță nu dezvăluie o încălcare a prezumpției de nevinovăție a reclamantului.

În cauza *Precup c. României* reclamantul a denunțat o încălcare a dreptului său la prezumpția de nevinovăție de către Curtea Supremă de Justiție care, în hotărârea de casare cu trimitere din 11 octombrie 2002, a precizat instanțelor de trimitere, pe baza elementelor aflate la dosar, că era în mod vădit eronată concluzia privind nevinovăția sa. Având în vedere că s-a constatat încălcarea art. 6 par.1 din Convenție, nu s-a mai analizat acest aspect.

În cauza *E.M.B. c. României* Curtea a observat că în hotărârile din 28 august 2002 și 13 februarie 2004, Tribunalul Prahova și Curtea de Apel Brașov au motivat că reclamanta a comis infracțiunile pentru care era cercetată. Ca urmare a faptului că prin decizia din 3 mai 2005 Tribunalul Brașov a anulat toate deciziile anterioare, Curtea a considerat că această soluție a reprezentat un remediu apt să înlăture toate deficiențele anterioare cu privire la acest aspect. În concluzie, Curtea a respins ca vădit nefondată susținerea reclamantei în sensul încălcării art. 6 par. 2 din Convenție.

Publicarea unor informații despre urmărirea penală. În cauza *Mircea c. României* reclamanta s-a mai plâns de încălcarea prezumpției de nevinovăție, deoarece pe timpul anchetei diferite ziare au publicat informații care nu au putut să fie dezvăluite decât de procurori. Curtea a constatat că, deși cauza a fost amplu comentată de presa locală și națională, de la momentul apariției articolelor de presă și până la condamnarea definitivă a reclamantei s-a scurs o perioadă însemnată de timp. În plus, trebuie remarcat că instanțele chemate să

soluționeze cauza erau în întregime formate din judecători profesioniști. Contrar membrilor unui juriu, aceștia din urmă dispun în mod normal de o experiență și o pregătire care le permite să respingă orice sugestie din afara procesului. Nimic din dosar nu permite să se creadă că la evaluarea argumentelor avansate de reclamantă și a elementelor atribuite ei, judecătorii care s-au pronunțat asupra fondului ar fi fost influențați de afirmațiile conținute în presă. Astfel, în speță nu s-a constatat nicio atingere adusă prezumpției de nevinovăție.

În cauza *Temeșan c. României* reclamantul s-a plâns că prezumpția nevinovăției sale nu fusese respectată de autorități, ținând seama de declarația care apăruse în presă pe durata procedurilor, care avusese o influență asupra procurorului.

Curtea ia notă că articolele de ziar trimise de reclamant nu reflectă opinia autorităților asupra chestiunii vinovăției sau nevinovăției reclamantului. De fapt nici una dintre persoanele intervievate nu s-a referit în vreun fel la pretinsa vină a reclamantului care s-ar încadra în art. 6 par. 2. Mai mult, nimic din acest dosar nu arată că procurorii ar fi fost influențați de acele articole din presă. Aceste fiind spuse, Curtea nu constată nici o indicație că principiul egalității de arme a fost încălcat în acest caz, altfel decât prin faptul că reclamantului nu i s-a acordat suficient timp spre a se familiariza cu dosarul de urmărire, înainte de a fi pus sub acuzare la 16 decembrie 1999. Totuși, această deficiență a fost remediată în hotărârea definitivă a Curții de Apel București din 22 mai 2001.

Pentru toate aceste motive, în lumina tuturor materialelor aflate în posesia sa, și în măsura în care chestiunile reclamate intră în competența sa, Curtea constată că acestea nu dezvăluie nici o aparență de încălcare a drepturilor și libertățile consfințite în Convenție sau în Protocoalele acesteia.

În cauza *Rupa c. României* Curtea a scos în evidență anumite incidente intervenite pe parcursul procesului care au fost susceptibile să influențeze percepția publicului asupra persoanei reclamantului: difuzarea la televiziune de imagini cu reclamantul și afirmațiile făcute de prefect, agent al statului, cu privire la culpabilitatea acuzatului. Curtea a atras atenția asupra originii incerte a înregistrărilor care s-au aflat în posesia canalului de televiziune care le-a difuzat și a fost surprinsă că înregistrările efectuate de colonelul N., pe care s-a bazat hotărârea de condamnare a reclamantului pentru ultraj, nu se regăseau la dosarul cauzei.

Campanii de presă. În cauza *Begu c. României* Curtea a observat că declarația Primului Ministru a avut loc într-o teleconferință la care participau doar Prefecții, într-un cadru profesional, fără să fie destinată publicului. De asemenea, Primul Ministru nu a menționat numele reclamantului (*a contrario Vitan c. României*, par. 9) și s-a limitat la a preciza că doi polițiști au fost prinși în flagrant, ceea ce corespunde mai degrabă unei informări legate de efectuarea unei anchete și nu echivala unei afirmări a vinovăției. Față de contextul în care declarațiile în litigiu au fost făcute, respectiv în cadrul unei prezentări a preocupărilor autorităților cu privire la probitatea persoanelor care lucrează în instituțiile polițienești, Curtea a admis că afirmația Primului Ministru poate fi înțeleasă ca o modalitate de a ilustra o problemă identificată (*Butkevicius c. Lituaniai*, par. 52). Fiind folosiți termeni cu caracter general, nu se poate reține că a existat o declarație oficială privind culpabilitatea reclamantului, care nici nu era nominalizat.

În ceea ce privește campania de presă, Curtea a reținut că reclamantul nu a demonstrat că a existat împotriva sa o campanie mediatică de o virulență de

natură să influențeze formarea opiniei judecătorilor și rezultatul deliberărilor. Articolele incriminate de reclamant au fost publicate în zilele următoare declarației Primului Ministru, fără ca un comunicat oficial să fie invocat ca sursă pentru jurnaliști, ceea ce a condus la concluzia că nu se poate stabili o contribuție a autorităților la alimentarea campaniei de presă (*Kiratli c. Turciei*). Chiar dacă articolul din ziarul C. nu a nuanțat afirmațiile în privința faptelor reținute în sarcina reclamantului, autoritățile naționale nu pot fi ținute responsabile pentru acte singulare ale presei (*mutatis mutandis, Y.B. și alții c. Turciei*, par. 48).

S-a constatat, de asemenea, că a existat o perioadă mare de timp între apariția articolelor, iulie 2001, și data condamnării, iunie 2002 (*Wloch c. Poloniei și Mircea c. României*, par. 74). În plus, s-a reținut că jurisdicțiile ce au soluționat cauza erau constituite în totalitate din judecători profesionali, care dispun în mod normal de o experiență și o formare care le permite să se delimiteze de orice sugestie exterioară procesului (*Craxi c. Italiei nr. 2*, par. 104 și *Mircea*, citată anterior, par. 75). Curtea a notat că interesul jurnaliștilor pentru dosar și importanța pe care o prezenta în ochii opiniei publice rezultau din poziția ocupată de reclamant, aceea de polițist, în contextul luptei împotriva corupției, un subiect de preocupare atât pentru autoritățile naționale, cât și pentru marele public (*Viorel Burzo c. României*, par. 160 și *Söylemez c. Turciei*, par. 141).

Prin urmare, cererea reclamantului cu privire la aceste aspecte a fost respinsă ca vădit nefondată în baza art. 35 par. 3 și 4 din Convenție.

În cauza *Jiga c. României*, în ceea ce privește declarațiile incriminate ale procurorului șef I.A., Curtea a observat mai întâi că acestea nu reprezentau constatări formale ale vinovăției reclamantului, ci făceau trimitere la

evoluția cauzei și la obiectul acesteia. De asemenea, declarațiile incriminate au fost formulate în afara cadrului procesului penal, și anume prin intermediul unor interviuri acordate presei naționale. Deși este importantă alegerea termenilor folosiți de către agenții de stat, Curtea a ținut totuși seama de contextul în care au fost pronunțate declarațiile, și anume după condamnarea penală a reclamantului în primă instanță și în apel de către instanțele naționale (*a contrario, Lavents*, par. 127).

De asemenea, Curtea a acordat importanță faptului că P.N.A. a solicitat publicarea unui articol pentru a clarifica anumite aspecte cu privire la fapte de care era acuzat de mijloacele de informare în masă (*a contrario, Samoilă și Cionca*, par. 96). În plus, a ținut seama de faptul că reclamantul a fost achitat cu privire la una dintre acuzații de către instanța de recurs, singura competentă să se pronunțe, după declarațiile procurorului general (*Pullicino c. Maltei*, 15 iunie 2000, nr. 45441/99).

În ceea ce privește campania de presă, Curtea a observat că respectiva cauză a fost pe larg comentată de presa națională, mai ales în anii 2002 și 2003. Totodată, interesul ziarelor pentru cauză și importanța pe care o avea în ochii opiniei publice erau generate de poziția ocupată de reclamant, director general în Ministerul Agriculturii, în contextul luptei împotriva corupției, un subiect de interes atât pentru autoritățile naționale, cât și pentru publicul larg (*Viorel Burzo c. României*, par. 160 și *Söylemez c. Turciei*, par. 141).

Curtea a considerat că reclamantul nu a demonstrat că a existat împotriva sa o campanie mediatică de o asemenea virulență încât să fi influențat sau să fi putut influența formarea opiniei judecătorilor și rezultatul deliberării. În această privință, Curtea a observat că, exceptând două publicații, articolele în litigiu menționau un eveniment de

actualitate și nu conțineau nicio referire la vreo declarație oficială a reprezentanților statului. Prin urmare, nu a fost dovedit că autoritățile au susținut campania de presă de care s-a plâns reclamantul (*Kiratli c. Turciei*). Curtea a observat, de altfel, că reprezentanții reclamantului au acordat interviuri și au informat presa despre derularea cauzei (*Papon c. Franței nr. 2*).

În plus, Curtea a luat act de faptul că instanțele care trebuiau să se pronunțe cu privire la cauză erau alcătuite în totalitate din magistrați profesioniști, în mod normal cu experiență și pregătire care le permiteau să elimine orice influență externă procesului. Nimic din dosar nu a dus la concluzia că, în evaluarea argumentelor prezentate de reclamant și a probelor aflate la dosar, judecătorii care s-au pronunțat cu privire la fond au fost influențați de afirmațiile din presă (*Mircea c. României*, par. 75).

Având în vedere cele de mai sus, Curtea nu a identificat, în speță, nicio atingere adusă prezumției de nevinovăție, astfel că acest capăt de cerere a fost respins ca vădit nefondat, în temeiul art. 35 par. 3 și 4 din Convenție.

Prezumția de nevinovăție în materie contravențională. În cauza *Anghel c. României* Curtea a reamintit că, potrivit principiilor consacrate în jurisprudența sa anterioară, noțiunea de „acuză în materie penală” este o noțiune autonomă. Această calificare poate fi atrasă chiar dacă fapta nu are caracter penal potrivit legislației statului respectiv prin considerarea normei care o prevede și a sancțiunii aplicabile. În speță, Curtea a reținut că acuzația adusă reclamantului are caracter penal, chiar dacă nu se referă la o infracțiune potrivit dreptului penal român, întrucât norma de drept respectivă are caracter general, se adresează tuturor cetățenilor, iar sancțiunea are scop disuasiv și totodată de reprimare. Pe de altă parte, la data faptei și la data

rămânerii irevocabile a sentinței Judecătorei, exista posibilitatea ca, la solicitarea organului constatator, în caz de neplată a amenzii contravenționale, instanța să dispună transformarea amenzii în închisoare contravențională (între 15 zile și 3 luni), posibilitate care a fost înlăturată ulterior prin Ordonanța Guvernului nr. 108/2003.

Din perspectiva celor trei alineate ale art. 6 din Convenție, la administrarea probatoriului în materie penală trebuie să se țină seama de prezumția de nevinovăție de care se bucură acuzatul, de dreptul acestuia de a obține audierea martorilor în apărare în aceleași condiții ca martorii acuzării, drept care implică un echilibru între acuzare și apărare și o procedură contradictorie.

Curtea a luat act că reprezentantul Guvernului a arătat că instanțele, fără a fi decis în sensul temeiniciei procesului verbal înainte de judecată, au așteptat ca reclamantul să răstoarne prezumția de legalitate și temeinicie de care se bucura procesul verbal, potrivit regulii generale privind probațiunea în materie civilă, după care sarcina probei aparține reclamantului. Curtea a arătat că toate sistemele juridice folosesc prezumții de drept și de fapt însă în materie penală acestea nu trebuie să depășească limita rezonabilă. La aprecierea acestei limite se ține cont de gravitatea mizei pentru acuzat, semnificativă în speță, având în vedere posibilitatea, la acea dată, a transformării amenzii în închisoare, și maniera în care sunt asigurat dreptul la apărare al acestuia.

Curtea a reținut că instanțele naționale par să fi dat crezare martorilor acuzării, fără să fi încercat să culeagă date de la alte persoane care au fost prezente la locul și momentul faptei și nu au arătat motivele pentru care nu au considerat credibile declarațiile martorilor apărării. O garanție esențială a apărării este confruntarea acuzatului cu martorii

acuzării în fața instanței, cu atât mai necesară cu cât polițistul care a întocmit procesul verbal nu a asistat personal la desfășurarea incidentului. Or în speță declarația unuia dintre martorii acușării, angajata S, a fost luată de către polițist în ziua incidentului, fără ca ulterior să i se solicite acesteia să se prezinte în instanță.

Dacă, potrivit Ordonanței Guvernului nr. 2/2001, instanța sesizată cu o plângere contravențională trebuie să verifice dacă aceasta a fost formulată în termen legal și să cunoască poziția autorului ei, a autorității care a aplicat sancțiunea și a martorilor indicați în procesul verbal, nici această ordonanță nici Legea nr. 61/1991 nu conțin prevederi exprese privind garanțiile de procedură aplicabile în materie penală, ca de exemplu prezumția de nevinovăție.

Prin urmare, Curtea a constatat încălcarea în cauză a art. 6 din Convenție, statuând că procedura judiciară în care s-a judecat plângerea contravențională a reclamantului nu a avut loc în mod echitabil, nefiind respectate garanțiile de procedură, în concret prezumția de nevinovăție.

În cauza *Bulgaru c. României* reclamanta s-a plâns de obligarea sa la plata unei amenzi contravenționale. Aceasta pretindea că era vorba despre o condamnare penală, care nu a fost motivată suficient. În ceea ce privește calificarea sancțiunii, Curtea consideră

că, în speță, caracterul contravențional sau penal al acesteia nu prezintă o importanță particulară, din moment ce procedura litigioasă a respectat garanțiile unui proces echitabil. În acest sens, Curtea constată că instanțele sesizate cu contestația reclamantei au examinat legalitatea procesului-verbal într-o manieră contradictorie, în cadrul unei proceduri care a respectat garanțiile procedurale oferite de dreptul intern și au oferit persoanei în cauză posibilitatea de a-și apăra punctul de vedere și de a audia martori (a se vedea, a contrario, *Anghel c. României*, pct. 56 și urm.). Prin urmare, Curtea nu identifică nici un motiv pentru a pune la îndoială temeinicia hotărârilor instanțelor interne, care au confirmat într-un mod suficient motivat legalitatea procesului verbal litigios.

Nota redacției: Articolul reprezintă introducerea lucrării "Dreptul la un proces echitabil. Aspecte penale. Hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțate în cauzele împotriva României" (2 vol.), publicată de Editura Universitară, București, 2015, sub semnătura unui colectiv compus din: Cristinel Ghigheci, Mihaela Lavinia Cîrciumaru (coord.), Dragoș Călin, Ionuț Militaru, Mihaela Vasiescu, Roxana-Maria Călin, Anamaria-Lucia Zaharia, Paula-Andrada Coțovanu, Florin Mihăiță, Cristina Radu, Victor Horia Dimitrie Constantinescu, Irina Alexandra Ghergheșanu, Vasile Bozeșan, Beatrice Ramașcanu, Alexandra Lăncrănjan, Iulian Balan.